

แนวทางแก้ไขปัญา

ความมั่นคงของมนุษย์และชุมชน---

พื้นที่นำร่องของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

เอกสารหมายเลข 2 :

โครงการตั๋ยตั่ง

จัดทำโดย

โครงการนำร่องอันดามัน และหน่วยวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือก
การพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ
มูลนิธิเพื่อนชนเผ่า

เขียนโดย

ณฤมล อรุโณทัย พลาเดช ณ ป้อมเพชร และ
จิระวรรณ บรรเทาทุกข์

ภาพโดย

พลาเดช ณ ป้อมเพชร และณฤมล อรุโณทัย

ออกแบบปกและรูปเล่ม

อุษา โคตรศรีไพชร

สนับสนุนการจัดพิมพ์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

พิมพ์เมื่อครั้งที่ 3

กันยายน 2556 จำนวน 300 เล่ม

โครงการตั๋ยตั่ง – ขยายเมล็ดพันธุ์ความรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และชายขอบสู่สาธารณชน

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7375

โทรสาร 0-2255-2353

www.andaman.cusri.chula.ac.th

<http://www.facebook.com/ChaoLayNetwork>

สารบัญ

	หน้า
1. แนวคิดเรื่องความมั่นคงของบุคคลและชุมชน	3
2. ประมวลภาพรวมสถานการณ์ “ความไม่มั่นคง” ของชุมชนชาวเล	6
1) ปัญหาการไร้รัฐและการถูกปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐาน	8
2) ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	10
3) ปัญหาการทำงานที่เสี่ยงอันตรายและการถูกฉกฉวย เข้าสู่กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย	11
4) ปัญหาการเข้าถึงและการได้รับบริการรักษาพยาบาล	12
5) ปัญหาการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรม ดั้งเดิม	13
3. กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	15
1) ปัญหาการไร้รัฐและการถูกปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐาน	15
2) ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	17
3) ปัญหาการทำงานที่เสี่ยงอันตรายและการถูกฉกฉวย เข้าสู่กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย	19
4) ปัญหาการเข้าถึงและการได้รับบริการรักษาพยาบาล	20
5) ปัญหาการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรม ดั้งเดิม	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวคิด ความมั่นคงของมนุษย์และชุมชน	24
1) แนวคิดเรื่อง “บัตร” เพื่อรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานและ สร้างความมั่นคงให้บุคคล	24
2) แนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ	27
3) แนวคิดเรื่องกองทุนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้ชุมชน	31
เอกสารอ้างอิง	35

แนวทางแก้ไขปัญหาความมั่นคงของมนุษย์และชุมชนและพื้นที่นำร่องของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

1. แนวคิดเรื่องความมั่นคงของบุคคลและชุมชน

“การพัฒนาและกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้นำมาซึ่งผลอันเป็นความเจริญและความสงบสุขแต่เพียงด้านเดียว ในอีกทางหนึ่งการพัฒนาได้นำความเสี่ยงภัยมาสู่สังคมและความไม่มั่นคงมาสู่ชีวิตผู้คนด้วย ความเสี่ยงภัยและความไม่มั่นคงนี้แม้จะมีโอกาสจะเกิดได้กับทุกคนและทุกที่ แต่ในความเป็นจริงแล้วมักตกอยู่กับผู้ไร้อำนาจในสังคมหรือคนชายขอบเสียมาก และดูเหมือนว่าเสี่ยงของคนกลุ่มดังกล่าวจะเบาเกินไปที่จะทำให้คนในสังคมได้ยินแล้วหันกลับมาสนใจที่มาของต้นเสียง”

สุริชัย หวันแก้ว

“โลกาภิวัตน์แห่งความเสี่ยงภัย: ยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง ความมั่นคงของมนุษย์” (2549: 1)

ประเทศไทยพัฒนาไปมากในแง่ของเศรษฐกิจ แต่คนในสังคมไทย คงจะต้องหันมามองตัวเองและตั้งคำถามเช่นว่า “ทำไมคนด้อยโอกาส หลายๆ กลุ่มในประเทศจึงขาดสิทธิพื้นฐานและขาดความมั่นคงในชีวิต ในที่อยู่อาศัย” “ทำไมคนพื้นเมืองที่เคยมีปรัชญาชีวิตที่ไม่ยึดติดกับการเป็น เจ้าของทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ทะเล หรือป่าชายเลน กลับต้องไร้ผืนดิน ครอบครอง” ฯลฯ คำตอบอาจจะเกี่ยวข้องกับการปรับกระบวนการทัศน์ของ ความก้าวหน้า และความมั่นคง แทนที่เราจะวัดความเจริญก้าวหน้าของ ประเทศโดยใช้ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติและความเติบโตทาง เศรษฐกิจ น่าจะหันมาวัดตรงการที่เราได้ดูแลคุ้มครองคนพื้นเมือง คน ด้อยโอกาส คนชายขอบในประเทศเราได้ดีเพียงใดมากกว่า เพราะบ่อยครั้งที่ ในกระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น มีการเบียดเบียน ผู้คนที่ยากจนกว่า ด้อยกว่า เพื่อเพิ่มความมั่งคั่งและความมั่นคงให้แก่ผู้ที่มี โอกาสมากกว่า (นฤมล 2549: 5)

แนวคิดความมั่นคงของบุคคลและชุมชนนั้นเป็นแนวคิดค่อนข้าง ใหม่ แต่ก็ เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าแนวคิดความมั่นคงของ รัฐและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ นับว่าก้าวหน้ามากที่มีหน่วยราชการ เช่น “กระทรวงพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์” และเมื่อมีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในเรื่องความ มั่นคงของมนุษย์แล้ว วิธีคิดแบบเดิม ๆ เกี่ยวกับการสร้างเสริม

ความมั่นคงของรัฐและของเศรษฐกิจระดับประเทศต้องปรับเปลี่ยนไป และจะต้องมีการสร้างหลักประกันเพื่อสวัสดิภาพของบุคคลและชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบที่มักจะถูกละเมิดสิทธิและความมั่นคงด้านต่าง ๆ ในชีวิตอันเนื่องมาจากการพัฒนาที่ผ่านมา

ประเทศไทยเรามีตัวอย่างนับไม่ถ้วนที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่เบียดขับผู้คนและบั่นทอนความมั่นคงของชุมชน ซึ่งก็ทำให้ความมั่นคงของสังคมโดยรวมสั่นคลอนไปด้วย ปัญหาสังคมของเมืองใหญ่นั้นไม่ใช่เป็นปัญหาของเมืองใหญ่เท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการที่ชนบทและภาคเกษตรกรรมถูกละเลย การที่พี่น้องชาวเขาเดินทางเข้ามาหางานทำในเมืองและประสบปัญหาต่าง ๆ ก็เป็นผลพวงจากการพัฒนามนพื้นที่สูง (ขวัญชีวันและคณะ 2546) ส่วนชนเผ่าชาวเลผู้ซึ่งเคยเดินทางและทำมาหากินบริเวณชายฝั่งทะเลและเกาะต่าง ๆ ก็ค่อย ๆ ถูกกระแสนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งเบียดจนกระทั่งบางส่วนกลายเป็นเครื่องมือของนายจ้างในการทำประมงที่ผิดกฎหมายและเสี่ยงอันตราย ชนเผ่ามลาบรีซึ่งเป็นผู้อาศัยในผืนป่าภาคเหนือก็พบว่าผืนป่าหุดแคบลงทุกทีและต้องกลายมาเป็นแรงงานรับจ้างในไร่ของชาวม้งจนกระทั่งออกมาจากป่าและตั้งหลักแหล่งที่ถาวรในหมู่บ้านที่ขาดชีวิตชีวา อันต่างจากเพิงพักแรมในป่าที่เป็นแหล่งอาศัยที่คุ้นเคย

การเหลียวมองความมั่นคงของคนขายขอบเช่นนี้จะทำให้เกิดการปรับกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับ “ความมั่นคง” และจะทำให้เกิดการปรับวิธีการทำงาน เพราะสังคมยุคหลังสมัยใหม่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีปัญหาที่หลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ภาครัฐต้องมีภาคีร่วมในการดำเนินงานแล้ว ยังจะต้องมีการสรรหาวิถีทางหรือรูปแบบการจัดการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของมนุษย์ด้วย รายงานฉบับนี้จะนำเสนอภาพรวมของสถานการณ์กลุ่มขายขอบบางกลุ่ม พร้อมทั้งนำเสนอกิจกรรมเบื้องต้นที่จะเป็นตัวอย่างของเครื่องมือนาร่องในการหนุนเสริมความมั่นคงของกลุ่มเหล่านี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ประมวลภาพรวมสถานการณ์ “ความไม่มั่นคง” ของชุมชนชาวเล

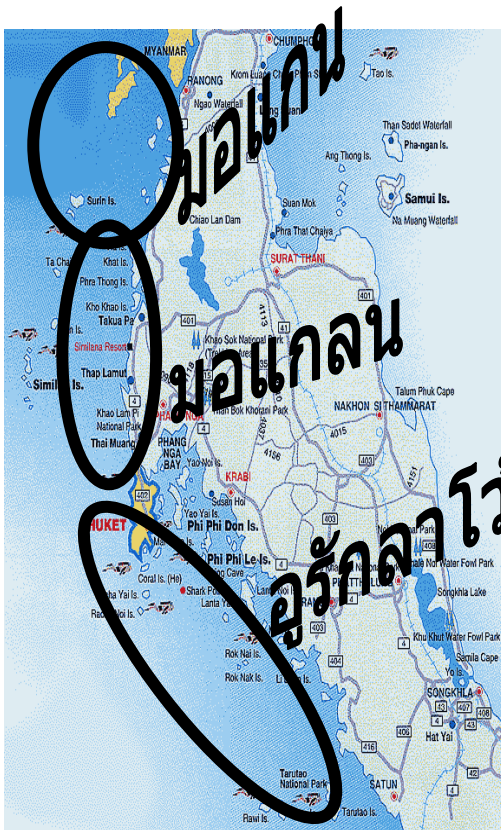
ภัยพิบัติสึนามิ นับได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้สาธารณชนรับรู้ถึงชะตากรรมและความเป็นอยู่ของพี่น้องร่วมชาติที่เป็นผู้คนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งทะเลมากขึ้น คนไทยส่วนหนึ่งไม่เคยทราบว่ามียุคกลุ่มคนที่เรียกกันว่า “ชาวเล” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิต ภาษา วิถีวัฒนธรรมที่ผูกพันกับทะเล และมีชื่อเฉพาะที่เรียกกลุ่มของตนเองดังนี้--

“มอแกน” (ชาวเลที่เกาะเหลา เกาะช้าง และเกาะพยามในจังหวัดระนอง หมู่เกาะสุรินทร์ ในจังหวัดพังงา และหมู่บ้านราไวย์ในจังหวัดภูเก็ต มีประชากรประมาณ 900 คน)

“มอแกน” (ชาวเลที่เกาะพระทอง และหมู่บ้านชายฝั่งทะเลกว่า ยี่สิบหมู่บ้านในจังหวัดพังงา และภูเก็ต มีประชากรเกือบถึง 4,000 คน)

“อุรักลาไวย์” (ชาวเลที่อาศัยอยู่บนเกาะต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ ตรังและสตูล มีประชากรกว่า 7,000 คน)

รวมประชากรชาวเลทั้งสามกลุ่มประมาณ 12,000 คน

แผนที่แสดงการกระจายตัว
ของชุมชนชาวเลโดยสังเขป

หลังเหตุการณ์สึนามิ คนในสังคมไทยได้เริ่มรับรู้กันว่าชาวเลสามกลุ่มมีปัญหาาร่วมกันกับพี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบอีกหลายกลุ่ม คือ ปัญหาเรื่องการไร้รัฐ การขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การถูกกีดกันออกจากสิทธิในการใช้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ การขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม การขาดการสืบทอดความรู้พื้นบ้าน และการถูกดูแคลนจากบุคคลที่ไม่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรมแบบ “ชาวเล” การที่ชาวเลส่วนใหญ่หันมาใช้ชื่อ “ไทยใหม่” ก็มีที่มาจากความที่ความมั่นคงและความมั่นใจในวิถีวัฒนธรรมถูกบั่นทอนลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองมีความหมายและคุณค่าลดลง (นฤมล 2546)

ปัญหาหลัก ๆ เกี่ยวกับการขาดความมั่นคงของบุคคลและชุมชนของชาวเลทั้งสามกลุ่มมีดังนี้

1) ปัญหาเรื่องการไร้สัญชาติและการถูกปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐาน

ชาวเลมอแกนส่วนใหญ่ยังเผชิญปัญหาการไร้สัญชาติ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา คือไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐและไม่ได้รับบริการพื้นฐานหลายอย่าง ข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2556¹ ระบุว่ามอแกนที่ได้รับการเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎร คือได้รับ

¹ การประชุมปรึกษาหารือกรณีปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 1/2556 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2556 ณ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล

การรับรองว่ามีสัญชาติไทยแล้ว 111 คน แต่ยังมีชาวมอแกนที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทยและขึ้นทะเบียนไว้ในฐานข้อมูลของผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรอีกหลายร้อยคน จากการสำรวจพบว่าชาวมอแกน 632 คน เกิดในประเทศไทย และอีก 169 คนถือว่าเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ชาวมอแกนเป็นชนพื้นเมืองที่เดินทางและทำมาหากินในทะเลอันดามันมานับร้อยปีก่อนที่จะมีเส้นพรมแดนรัฐชาติและก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับสัญชาติและทะเบียนราษฎร) ปัจจุบันมีชาวมอแกน 521 คน ที่ถือบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนหรือ “บัตรเลข 0”

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการกำหนดสิทธิต่าง ๆ ของผู้ถือ “บัตรเลขศูนย์” ที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย² ที่ผ่านมาจึงมีทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและผู้แอบอ้างบางรายที่ใช้โอกาสนี้ในการข่มขู่และเรียกเก็บเงินจากมอแกนในฐานะคนที่ไม่มีบัตรประชาชน

² โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนมีสิทธิอย่างไรในประเทศไทย” เขียนโดย รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (17 พฤศจิกายน 2552) ซึ่งระบุถึงสิทธิต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังมียกจำกัดและบางสิทธิจะต้องขออนุญาตก่อนล่วงหน้า

2) ปัญหาเรื่องความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

เหตุการณ์สึนามิทำให้ปัญหาเรื่องการไร้กรรมสิทธิ์ที่ดินปรากฏสู่สายตาของสาธารณชนมากขึ้น เพราะมีการอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินชายฝั่งทะเล มีการฟ้องร้องเรื่องการบุกรุก ส่วนผู้คนที่ประสบปัญหาก็กู้ขึ้นมาตอบโต้และพยายามที่จะพิสูจน์สิทธิในเรื่องที่ดินและที่อยู่อาศัย ชุมชนชาวเลส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งทำให้ผู้คนในชุมชนหว่นวิตกว่าจะถูกไล่ออกจากครอบครัวที่อยู่อาศัย

ในปัจจุบันชาวเลบางส่วนอาศัยในที่ดินที่เอกชนอ้างกรรมสิทธิ์บ้างก็อาศัยในที่ดินรัฐ การขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและสวัสดิการอื่น ๆ เช่น บางชุมชนมีสาธารณูปโภคที่จำกัด บ้านบางหลังต้องใช้เทียนหรือตะเกียงเพราะไม่มีไฟฟ้า ต้องใช้น้ำบ่อซึ่งน้ำกร่อย หรือต้องซื้อน้ำในราคาแพง บางแห่งต้องใช้ชายหาดเป็นที่ขับถ่ายเพราะไม่มีห้องน้ำห้องส้วม บางชุมชนถูกห้ามไม่ให้สร้างบ้านเสาสูงริมหาดแบบดั้งเดิม ฯลฯ

กระท่อมเสาสูงของมอแกนที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ก่อนเหตุการณ์สึนามิ 2547

บ้านชาวอูรักลาไวก์ที่แหลมตึกแก เกาะสิเหร่เป็นชุมชนที่มีปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน

3) ปัญหาการทำงานที่เสี่ยงอันตรายและการถูกผลักเข้าสู่กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย

ในขณะที่การขยายเขตอนุรักษ์ของรัฐได้จำกัดการทำมาหากินทางทะเลของชาวเลทั้งสามกลุ่ม การขยายตัวของพื้นที่เอกชนอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวก็ทำให้โอกาสการทำประมงลดลงด้วย แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันได้ส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีการตรวจตรามากขึ้นซึ่งรวมทั้งการยึดเรือ และของกลางอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นอุปสรรคในการทำมาหากินแล้ว ยังทำให้ต้องเสียค่าปรับและถูกจับกุมคุมขัง

ชาวมอแกนส่วนหนึ่งถูกชักชวนโดยกลุ่มนายทุนให้ทำงานระเบิดปลาบริเวณน่านน้ำพม่า และทำงานจับปลา ปลิงและจระเข้ ที่หมู่เกาะนิโคบาร์-อันดามันในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นงานที่ผิดกฎหมายและเสี่ยงอันตราย ในชุมชนมีชาวมอแกนที่เสียชีวิตและพิการหลายคนจากการใช้ระเบิด และในเดือนพฤษภาคม 2550 มีชาวมอแกน 19 คนจากเกาะเหลาถูกจับที่หมู่เกาะนิโคบาร์-อันดามันเพราะลักลอบเก็บหาทรัพยากรทางทะเล

ชาวอูรักลาไวย์ที่ทำมาหากินเหนืออยากด้วยความสุจริตพบว่าอุปกรณ์ทำมาหากินถูกทำลายแม้ในบริเวณที่ไม่ได้เป็นแหล่งหวงห้ามบ่อยครั้งที่ไซดักปลาถูกนักท่องเที่ยวนักดำน้ำตัดลวดตัดตาข่ายหรือเปิดประตูละอู นักท่องเที่ยวและนักดำน้ำทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศแถบภูเก็ต-กระบี่หลายคนมีอคติว่า 'ชาวเล' เป็นผู้ที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ทางทะเล มุมมองเช่นนี้แทนที่จะทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจในความยากลำบากของผู้ทำอาชีพประมง กลับทำให้เกิดการทำลายอุปกรณ์และขัดขวางความพยายามในการทำประมง ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรมากขึ้นอีก

ชาวอุรูกลาไวย์เป็นกลุ่มเดียวที่ดำน้ำลึกมากด้วยการใช้เครื่องมืองานประมงของชาวอุรูกลาไวย์จึงมีความเสี่ยงต่อโรค 'น้ำหนึบ' ซึ่งเกิดจากการที่ดำน้ำลงไปลึก ๆ แล้วขึ้นสู่ผิวน้ำเร็วเกินไป ในชุมชนอุรูกลาไวย์มีชายที่เสียชีวิตและพิการจากโรคน้ำหนึบนี้อยู่หลายคน บางคนเสียชีวิตในขณะที่อายุยังไม่มาก ซึ่งก็สร้างปัญหาให้กับครอบครัวด้วย เมื่อไร้ผู้นำ ครอบครัวก็เดือดร้อนและขาดอนาคต

4) ปัญหาการเข้าถึงและการได้รับบริการรักษาพยาบาล

ชาวมอแกนที่ไม่มีบัตรประชาชนจะไม่ได้รับ “บัตรสามสิบบาท” และมักจะถูกเรียกเก็บค่ารักษาพยาบาลเมื่อขึ้นฝั่งมารักษาตัวเช่นที่โรงพยาบาลระนองและโรงพยาบาลตะกั่วป่า นอกจากนั้น การขึ้นฝั่งมาโรงพยาบาลต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าอาหารของญาติที่มาเฝ้าผู้ป่วย เคยมีหญิงมอแกนจากเกาะเหลาขึ้นมาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลระนอง แต่เกรงว่า จะต้องถูกเรียกเก็บค่าใช้จ่าย จึงรีบเร่งเดินทางกลับเกาะเหลาทั้งที่สุขภาพยังไม่แข็งแรงและต่อมาก็เสียชีวิตที่เกาะเหลา

ชาวมอแกนส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยเดินทางมารักษาตัวที่โรงพยาบาลมากนัก ยกเว้นจะเจ็บหนักจริง ๆ เนื่องจากไม่คุ้นกับการรักษาพยาบาลสมัยใหม่และเกรงกลัวการผ่าตัด อย่างไรก็ตาม โรคที่พบในกลุ่มมอแกนคือมาลาเรียและวัณโรคนั้นเป็นโรคที่ต้องอาศัยการกินยาอย่างสม่ำเสมอและการติดตามอาการจากแพทย์-พยาบาล เพื่อที่จะให้หายขาดจากอาการป่วยได้

5) ปัญหาการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของบุคคลและชุมชน แต่ชาวเลก็เผชิญกับปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงด้านวัฒนธรรมและจิตวิญญาณด้วย แม้ว่าชาวเลจะเป็นชนพื้นเมือง เป็นผู้อยู่อาศัยแต่ดั้งเดิมในบริเวณชายฝั่งทะเลแถบอันดามัน แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่นนัก ในหลายพื้นที่ คำว่า “ชาวเล” เป็นคำที่มักใช้ในทางลบ คือใช้เรียกคนที่ละเลยเรื่องอนามัยและความสะอาด ไม่เอาใจใส่การเล่าเรียน หรือคนที่จับจ่ายใช้สอยจนไม่มีเงินเหลือเก็บ การเรียกเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบที่หยุดนิ่งตายตัว จึงไม่น่าแปลกใจที่ชาวเลส่วนใหญ่ในปัจจุบันยินดีที่จะถูกเรียกว่า “ไทยใหม่” มากกว่า “ชาวเล” อดีตหรือ “มายาคติ” เหล่านั้นเกิดขึ้นมาจากความรู้ความเข้าใจที่ตื้นเขิน และการมองเพียงด้านเดียว

ชาวเลทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มมอแกน กำลังเผชิญกับวิกฤติด้านวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัจจุบันภาษามอแกนแทบจะสูญหายไป ไม่ได้รับการสืบทอดกันในชุมชน เมื่อภาษาถูกหลงลืม วิถีอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับคำศัพท์เฉพาะในภาษาก็ค่อย ๆ เลือนรางไป ความเคารพนบนอบต่อธรรมชาติและผู้อาวุโสในชุมชนก็ลดน้อยลง จารีตประเพณีซึ่งช่วยดำรงกฎระเบียบทางสังคมและเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนก็เสื่อมถอย ปัญหาการขาดความมั่นคงด้านวัฒนธรรมและการไร้สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจและด้านสังคมตามมา

ผลการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงหลังเหตุการณ์สึนามิโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมอแกนทุ่งหว้า จังหวัดพังงา และชุมชนมอแกน-คูรักลาไว้ยี่ที่หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต มีปรากฏการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากความเครียดในชีวิตประจำวัน ความยากจน ความไม่มั่นคงในชีวิต เมื่อมีการเสพของมึนเมาแล้วก็มักจะเกิดการทะเลาะเบาะแว้งและทำร้ายกันในครอบครัว เท่าที่ผ่านมา ปัญหายังจำกัดอยู่ในชุมชน แต่ในอนาคต หากปัญหาความมั่นคงของบุคคลและชุมชนไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยา ผลพวงจากปัญหานี้ก็จะขยายวงมาสู่สังคมใหญ่ในที่สุดเพราะการ

ทะเลาะเบาะแว้งและใช้ความรุนแรงในครอบครัวจะหล่อหลอมให้สมาชิกมีแนวโน้มใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

3. กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

เท่าที่ผ่านมา มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้นอยู่บ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังเหตุการณ์สึนามิ การที่สื่อมวลชนเกาะติดและนำเสนอสถานการณ์ทำให้ความพยายามของแต่ละฝ่ายได้รับการจับตามอง มีการติดตามการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง สถาบันวิชาการ หน่วยงาน มูลนิธิ และองค์กรเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนก็ร่วมกันผลักดันเชิงนโยบาย และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาเรื่องการไร้รัฐและการถูกปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐาน

- โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ออกบัตรเพื่อให้สะดวกต่อการระบุตัวบุคคลและการสนับสนุนด้านการรักษาพยาบาลแก่ชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ ทางอำเภอกระบุรีได้กรุณาประสานกับตำรวจท้องถิ่นเพื่อผ่อนผันให้ผู้ถือบัตรนี้ (ออกบัตรในปี 2547 ก่อนเหตุการณ์สึนามิ และบัตรมีอายุถึงธันวาคม 2550) โครงการฯ และโรงพยาบาลกระบุรีร่วมกันจัดตั้งกองทุน

รักษาพยาบาลมอแกนเพื่อสนับสนุนให้มอแกนที่เจ็บป่วยเดินทางมายังโรงพยาบาลและเป็นค่าใช้จ่ายของญาติที่มาเฝ้าผู้ป่วย

- กรมการปกครองได้เริ่มดำเนินงานสำรวจสถานะบุคคลของกลุ่มมอแกนอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2548 และมีการออกเลข 13 หลัก ทำให้ชาวมอแกนจำนวน 93 คนที่หมู่เกาะสุรินทร์ได้รับเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน และได้รับบัตรประชาชน
- องค์การแอ็คชั่นเอด ออกบัตรเพื่อการระบุตัวบุคคลและสนับสนุนการรักษาพยาบาลให้แก่ชาวมอแกนเกาะเหลา (ออกบัตรในปี 2549) มีการจัดตั้งกองทุนที่โรงพยาบาลระนองเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้แก่ชาวมอแกนที่เจ็บป่วย

แม้ว่าจะมีความพยายามเบื้องต้นในการบรรเทาและแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของกลุ่มมอแกน แต่ก็มีกระบวนการที่ต้องผลักดันอย่างต่อเนื่องอีกหลายประการ อาทิ การกระตุ้นให้ผู้ที่ได้รับบัตรประชาชนและบัตรสถานะบุคคลทราบถึงสิทธิและหน้าที่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องทะเบียนราษฎร (เช่น การแจ้งเกิด ตาย ย้ายถิ่น การจดทะเบียนสมรส ฯลฯ) การยื่นคำร้องขอสัญชาติตามสามี (สำหรับหญิงมอแกนไร้รัฐที่แต่งงานกับผู้ที่ถือบัตรประชาชนไทย) การยื่นคำร้องขอสัญชาติในกรณีที่อยู่ในประเทศไทยติดต่อกันมาเป็นเวลากว่า 10 ปีและมีเจตนาที่จะตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย การยกเว้นการเกณฑ์ทหารสำหรับชายมอแกนที่เพิ่งได้รับสัญชาติและ

บัตรประชาชนไทย การผลักดันให้มีการยอมรับวิถีวัฒนธรรมแบบเร่ร่อน โดยรับรองสิทธิในการอพยพโยกย้ายและเยี่ยมญาติบริเวณเกาะต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ ฯลฯ

2) ปัญหาเรื่องความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

- ศูนย์ประสานงานเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนภาคประชาชน (ศตจ. ปชช.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนโดยการสนับสนุนของ UNDP ได้ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินพื้นที่ประสบภัยธรณีพิบัติ ซึ่งได้พิจารณาปัญหาที่ดินชุมชนชาวเลหลายชุมชน เช่น ชุมชนมอแกลน หุ่นหัว หมู่ 5 ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในที่ดิน คณะกรรมการมีมติให้ชุมชนมอแกลนอาศัยอยู่ที่เดิมได้ โดยในกระบวนการปรับปรุงให้คืนที่ดินสำหรับหน่วยงานรัฐและสาธารณะประโยชน์ประมาณ 10 ไร่ ส่วนชุมชนสังกาอู๋ ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นชุมชนชาวเลที่ตั้งบ้านเรือนตามแนวชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง ที่ประชุมได้สรุปว่าชุมชนสามารถก่อสร้างบ้านในบริเวณเดิมได้ โดยอาจมีการปรับผังตามความเหมาะสม จัดพื้นที่ให้ถูกสุขลักษณะในการอยู่อาศัยและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม³

³ข้อมูลจาก http://www.codi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=396&Itemid=45

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่ดินที่หลิเป๊ะ และสามารถจะฟ้องร้องเรียกกรรมสิทธิ์ที่ดินคืนได้จากนายทุนหลายราย
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ภูเก็ต ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนพยายามหาทางแก้ไขปัญหาที่ดินที่หาดราไวย์โดยทาง อบจ. ได้พยายามจัดหางบประมาณบางส่วนมาเพื่อซื้อคืนที่ดินที่อยู่อาศัยของชาวเลแต่ดั้งเดิม แต่ทว่ายังไม่สามารถจะหาทางออกโดยที่ทุกฝ่ายพอใจได้

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินพื้นที่ประสบภัยธรณีพิบัติได้ดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่ดินในหลายพื้นที่ แต่ในหลายชุมชน ปัญหานี้ก็ยังค้างคาอยู่และมีบางชุมชนที่มีศาลบรรพบุรุษหรือศาลเคารพอยู่ในที่ดินของเอกชน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสะเทือนใจว่าชุมชนไม่มีแม้แต่พื้นที่สำหรับจิตวิญญาณ อีกทั้งยังไม่สามารถจะเรียกร้องพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านจิตวิญญาณต่อเนื่องกันมานับร้อยปีกลับคืนมาได้ ในหลายพื้นที่ ชุมชนถูกเบียดอยู่ในวงล้อมของพื้นที่พัฒนาที่ดินและท่องเที่ยว แต่ชุมชนกลับไม่ได้รับส่วนแบ่งที่เป็นธรรมจากการพัฒนานั้นเลย

3) ปัญหาการทำงานที่เสี่ยงอันตรายและการถูกผลักเข้าสู่กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย

- องค์การแอ็คชั่นเอด และคริสตจักรพระกิตติคุณสมบูรณ์ จังหวัดระนอง จัดหาเรือและอุปกรณ์ประมงให้แก่ชาวมอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง เพื่อที่จะได้มีทางเลือกอาชีพประมงแทนที่จะรับจ้างทำงานที่เสี่ยงอันตรายให้นายทุน
- มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย องค์การศุภนิมิต กรมประมงและหน่วยงานรัฐอีกหลายแห่งพยายามแนะนำอาชีพทางเลือกให้แก่ชาวคูรักลาไวในจังหวัดภูเก็ต เช่น การเลี้ยงหอยแมลงภู่ การทำเรือจำลอง และการจัดการท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้ไม่ต้องเสี่ยงกับโรคน้ำหนึบหรือต้องเข้าไปทำประมงในพื้นที่อนุรักษ์ ฯลฯ
- โครงการนำร่องอันดามัน ส่งเสริมให้กลุ่มมอแกนรุ่นใหม่ที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการต่อยอดจากความรู้ที่มีอยู่เดิม เช่น การสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ-วัฒนธรรม การนำเรือกำบังมารับนักท่องเที่ยวดำน้ำดูปะการัง ฯลฯ รวมทั้งมีการจัดอบรมและฝึกฝนยุวมัคคุเทศก์ เพื่อที่จะให้เยาวชนมอแกนมีความกล้าแสดงออกและมีความภูมิใจในวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นของตน

ความรู้รัฐและรู้สถานะทางทะเบียนทำให้ชาวมอแกนไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงานอย่างจริงจัง การคุ้มครองนี้ควรจะครอบคลุมไปถึงการพิจารณาถึงลักษณะงานที่เหมาะสมแก่เพศและวัย เช่น งานเว้นงานที่เสี่ยงอันตราย งานแบกหามของหนัก หรืองานที่อาจจะมีผลกระทบต่อสุขภาพสำหรับเด็กและผู้หญิง นอกจากนี้ ควรจะจำกัดงานล่วงเวลา และดูแลสวัสดิภาพและสวัสดิการ เช่น ให้เวลาพักรับประทานอาหาร-พักผ่อน ให้ค่าล่วงเวลา

ปัจจุบัน แรงงานมอแกนและอูรักลาไวยส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ไม่ได้คำนึงถึงการต่อยอดจากศักยภาพที่มีอยู่แล้ว เช่น ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำน้ำ ความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับป่าและทะเล จุดแข็งของมอแกนและอูรักลาไวยคือรู้จักสังเกตธรรมชาติ รู้ถึงความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ บริเวณหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล ดังนั้น น่าจะมีการส่งเสริมให้ผู้เชี่ยวชาญทะเลเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรชายฝั่งทะเล

4) ปัญหาการเข้าถึงและการได้รับบริการรักษาพยาบาล

- โรงพยาบาลคุระบุรีและโครงการนำร่องอันดามันตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ป่วยมอแกนและญาติสามารถจะขึ้นมารักษายาพยาบาลบนฝั่งได้

- องค์การแอ็คชั่นเอดและโรงพยาบาลระนองตั้งกองทุนเพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาลให้ผู้ป่วยมอแกน

แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและการตั้งกองทุนเพื่อผู้ป่วยและญาติที่มาเฝ้า แต่ชาวมอแกนส่วนหนึ่งก็ยังเลือกที่จะไปรักษาตัวที่คลินิกเพราะไม่ต้องเสียเวลารอคิวเป็นเวลานาน และมั่นใจว่าการให้ยาฉีดนั้นจะได้ผลมากกว่าวิธีอื่น ๆ แต่ทว่าโรคบางโรค เช่น วัณโรค และมาลาเรียนั้นต้องอาศัยการตรวจเชื้อในห้องปฏิบัติการ การให้ยาที่ต่อเนื่องและการติดตามผลของการรักษาอย่างใกล้ชิด ดังนั้น นอกจากการส่งเสริมการเข้าถึงการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแล้ว ยังต้องให้ความรู้เรื่องการเลือกการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมด้วย

5) ปัญหาการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม

- หลายมูลนิธิและองค์กรเข้ามาส่งเสริมเรื่องการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมหรือพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดให้มีพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เรียนรู้สืบทอดวัฒนธรรมและศิลปะพื้นบ้านในด้านต่างๆ และจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม อาทิเช่น

○ โครงการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมหลังเหตุการณ์สึนามิ แห่งเกาะลันตา (สนับสนุนโดย UNDP) จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านร้องแง และหอชาติพันธุ์บริเวณชุมชนสงกาอู้

และจัดงานเพื่อสานสัมพันธ์ชุมชนบนเกาะลันตา “เปิดเล-
เช่เรือ”

- มูลนิธิชุมชนไทจัดสร้างพิพิธภัณฑชาวลีที่หมู่บ้านทุ่งหว้า
- กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับบริษัทยูนิลีเวอร์จัดทำ
พิพิธภัณฑมอแกนบริเวณโรงเรียนเกียรติประชา หมู่บ้าน
ท่าเป๊ะไย้ย เกาะพระทอง จังหวัดพังงา
- โรงเรียนบ้านเกาะสิเหร่พัฒนาศูนย์วัฒนธรรมชาวลี และ
องค์กรศุภนิมิตจัดสร้างอาคารเอนกประสงค์เพื่อพัฒนา
ศูนย์วัฒนธรรมสำหรับหมู่บ้านเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต
- มูลนิธิฟ้าเดียว พัฒนาศูนย์วัฒนธรรมในโรงเรียนบ้าน
แหลมตง เกาะพีพี จังหวัดกระบี่
- มูลนิธิเด็ก มูลนิธิชุมชนไท และเครือข่ายสลัมสี่ภาค
สนับสนุนงานวิจัยท้องถิ่นและกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ที่
หมู่บ้านมอแกนทับตะวัน และหมู่บ้านทุ่งหว้า จังหวัด
พังงา
- ร้านหนังสือ) ภูเก็ตและเครือข่ายจัดงานยิปปี้ทะเลแห่ง
อันดามัน นำเสนอวิถีวัฒนธรรมโดยผ่านรูปภาพ
นิทรรศการย่อย ๆ การจัดฉายภาพยนตร์และการแสดง
ร้องเงี้ยวที่ถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต

- หลายมูลนิธิและองค์กรสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือและสร้างสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจวิถีวัฒนธรรมของชาวเล อาทิเช่น
 - แอ็คชั่นเอดจัดประกวดภาพยนตร์สั้นเรื่องมอแกนและจัดเผยแพร่ภาพยนตร์/นิทรรศการเกี่ยวกับมอแกน
 - โครงการนำร่องอันดามัน (สนับสนุนโดย UNESCO และ UNDP) จัดพิมพ์หนังสือ เอกสาร จัดทำสื่อวีซีดีและเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับชาวเล
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและเครือข่าย 9 องค์กร ที่ทำงานในพื้นที่อันดามันจัดงานสิทธิชาวเลเพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่จะเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับวิถีวัฒนธรรมที่ถูกกดทับและเบียดขับมาเป็นเวลานาน และโครงการส่วนใหญ่นั้นเพิ่งจะเกิดขึ้นในช่วงหลังสิ้นามิเอง ดังนั้น จะต้องมีการรณรงค์และผลักดันเรื่องเพื่อสร้างความมั่นใจและภูมิใจให้กับวัฒนธรรมชาวเล อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาทั้งในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการเรียนรู้ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อสาธารณะต่าง ๆ ความมั่นใจทางวัฒนธรรมจะสร้างเสริมให้เกิดความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นในชุมชนซึ่งมีนัยยะต่อการรวมตัวกันเพื่อการจัดการแก้ไขปัญหาในชุมชนเอง

4. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์และชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลทั้งสามกลุ่มมีปัญหาหลัก ๆ เกี่ยวกับการขาดความมั่นคงของบุคคลและชุมชนดังที่กล่าวมาแล้ว แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ปัญหาโดยองค์กร หน่วยงาน และมูลนิธิต่าง ๆ แต่ในหลายพื้นที่ แต่เนื่องจากปัญหาหลายอย่างสะสมพอกพูนมานาน บางปัญหาผูกโยงกับอคติและมายาคติของคนส่วนใหญ่ในสังคม และบางปัญหาเกิดจากนโยบายการพัฒนาของรัฐและเอกชนที่ละเลยความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม จึงมีข้อเสนอให้ใช้แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์และของชุมชนมาเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาของชุมชนชาวเลดังนี้คือ

1) แนวคิดเรื่อง “บัตร” เพื่อรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานและสร้างความมั่นคงให้บุคคล

ในปัจจุบัน “บัตรประชาชน” ที่ระบุสัญชาติและความเป็นพลเมืองของรัฐบาลไทยนั้นออกโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ผู้ที่ถือบัตรนี้มีสิทธิขั้นพื้นฐานและได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายไทย แต่อย่างไรก็ดี มีผู้คนจำนวนมากในประเทศไทยที่เป็นคนไร้รัฐ ไร้บัตร ไร้สิทธิ และไร้การคุ้มครอง ทั้ง ๆ ที่เป็นสมาชิกของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม หรือเป็นผู้พลัดถิ่นที่มีเชื้อสายไทย ดังนั้น หน่วยงานรัฐและองค์กรต่าง ๆ ที่

ดำเนินงานด้านสิทธิและความมั่นคงของมนุษย์ควรจะต้องทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อที่จะออกบัตรและรับประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้บุคคลเหล่านี้

1.1 การออกบัตรรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานโดยอ้างอิงกับชุมชนและเครือข่าย

สำหรับชาวมอแกน กลุ่มไทยพลัดถิ่น และกลุ่มชายขอบอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้รับบัตรประชาชน หรือได้รับเพียงบัตรสถานะบุคคล ควรจะมีการออกบัตรเพื่อรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานและสร้างความมั่นคงให้บุคคล โดยบัตรนี้จะต้องอ้างอิงกับชุมชนและเครือข่าย กล่าวคือ มีการรับรองโดยชุมชน ซึ่งชุมชนนี้ต้องเกิดจากการพัฒนากลุ่ม มีกระบวนการสำรวจและจัดทำระบบข้อมูลที่ชัดเจน มีกระบวนการรับรองซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่มและในเครือข่าย สิทธิพื้นฐานที่บัตรนี้คุ้มครองคือ

ก. ให้ผู้ถือบัตรมีสิทธิรักษาพยาบาล ตามสิทธิขั้นพื้นฐานและตามแนวนโยบายของรัฐบาล เหมือนบุคคลทั่วไป

ข. ให้ผู้ถือบัตรมีสิทธิด้านการศึกษา การรับทุนการศึกษาและได้เอกสารรับรองจากสถานศึกษาที่ใช้สมัครเข้าทำงานได้

ค. ให้ผู้ถือบัตรมีสิทธิในการเดินทางออกนอกท้องที่

ง. ให้ผู้ถือบัตรมีสิทธิในการสมัครเข้าทำงาน และได้รับค่าตอบแทนเหมือนบุคคลทั่วไปตามที่กฎหมายกำหนด

จ. ให้ผู้ถือบัตรมีสิทธิในการแจ้งเกิด แจ้งตาย แจ้งคดีความ จดทะเบียน
สมรส ตลอดจนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและศาลยุติธรรม⁴

1.2 การเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ และการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน

เมื่อสิทธิพื้นฐานได้รับการรับรองโดย “บัตร” ก็ต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับทะเบียนราษฎร (เช่น การแจ้งเกิด ตาย ย้ายถิ่น การจดทะเบียนสมรส ฯลฯ) และเสริมสร้างให้ชุมชนมีศักยภาพในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของสมาชิกชุมชน เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิในด้านการศึกษา การได้รับความคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการต่าง ๆ ฯลฯ

2) แนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

ชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยมีเอกลักษณ์ทางวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่น่าจะเป็นความภาคภูมิใจของท้องถิ่นเองและของประเทศชาติโดยรวม แต่ทว่านโยบายพัฒนาประเทศมักจะไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องทางสังคมวัฒนธรรมและจิตวิญญาณเท่าใดนัก การมุ่งเน้นที่ความเจริญทางเศรษฐกิจและความเติบโตของอุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว และการกลายสภาพเป็นเมือง ทำให้ชุมชน

⁴ ข้อเสนอจากเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.)

ท้องถิ่นเหล่านี้ค่อย ๆ สูญเสียอัตลักษณ์ รวมทั้งทำให้ความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานอยู่บนระบบเครือญาติและความเอื้อเฟื้อต่อกันเสื่อมคลายลง

ชุมชนชาวเลมีภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และควรเป็นความภาคภูมิใจของชุมชน มี วัฒนธรรมดนตรีและการรำรำ มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับท้องทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง แม้ว่าจะมีเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่โดดเด่น แต่ชาวเลก็ไม่ได้รับการเชิดชูในฐานะ ชนพื้นเมืองที่ควรจะมีสิทธิด้านที่อยู่อาศัยและสิทธิทางวัฒนธรรม ชาวเล ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและ ทำมาหากินมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ภัยคุกคามต่อวัฒนธรรมชุมชนแถบฝั่ง ทะเลอันดามันคือการรุกรานของธุรกิจพัฒนาที่ดิน ธุรกิจท่องเที่ยว

ก่อนที่จะมีการวางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับความมั่นคงของ ชุมชนเช่นชาวเลนั้น ควรทำความเข้าใจวิถีวัฒนธรรมและเข้าใจความหมาย ของ “ความมั่นคง” ในบริบทของสังคมชาวเลเสียก่อน การที่ชาวเลหลาย ๆ กลุ่มเผชิญกับปัญหาเรื่องการขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยเพราะการไร้ “กรรมสิทธิ์” ที่ดินนั้น ทำให้เกิดแนวคิดในการช่วยเหลือโดยการจัดหาที่ดินที่ ไม่ได้อยู่ริมทะเลเพื่อให้ชาวเลโยกย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่มี “กรรมสิทธิ์” ครอบครองได้

อย่างไรก็ดี แนวทางแก้ปัญหาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความหวังดีนี้ ขาดความเข้าอกเข้าใจวิถีชีวิตของ “คนทะเล” ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมที่สุด สำหรับชาวเลคือบนที่ดินริมทะเล ที่สามารถจะจอดเรือดูแลเรือได้ มีบริเวณ ชายหาดที่จะสร้าง เก็บรักษา และซ่อมแซมอุปกรณ์ประมงได้ มีหาดทราย ชายทะเลเป็น “ที่สาธารณะของหมู่บ้าน” เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและที่ สังสรรค์ของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเวลากลางวัน เย็น และค่ำคืน และ ที่สำคัญคือเป็นที่ ๆ เด็กในชุมชนออกมาว่ายน้ำซึ่งก็คือการเรียนรู้ในรูปแบบ หนึ่งที่จะสืบทอดวิถีชีวิตแบบคนทะเล วิธีที่ผูกพันกับทะเลยังสะท้อนออกมา ในอีกหลายรูปแบบ เช่น การมีศาลเคารพบูชาอยู่ริมทะเลหรือใกล้กับทะเล การประกอบพิธีกรรมลอยเรือเพื่อปัดเป่าเคราะห์และโรคภัยออกจาก หมู่บ้าน ซึ่งพิธีต้องจัดขึ้นบริเวณชายหาดและมีทะเลเป็นองค์ประกอบ สำคัญ

เขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ ชุมชนที่จะปกป้องรักษาผู้คน สังคม และวัฒนธรรมของตนจากผลกระทบ ด้านลบของการพัฒนา ทำให้ชุมชนสามารถจะเลือกฟันแนวทางการพัฒนา ที่จะทำให้สังคมวัฒนธรรมพิเศษเหล่านี้สามารถจะดำรงอยู่ได้อย่างมี ศักดิ์ศรี (สถาบันวิจัยสังคม 2548)

การกำหนดเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษในพื้นที่ที่ชาวเลอยู่อาศัยใน ปัจจุบันจะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้คนในพื้นที่เข้ามาร่วม

วางแผนบูรณาการเกี่ยวกับชุมชนเอง ซึ่งการกำหนดเป็นพื้นที่พิเศษเช่นนี้ นอกจากจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับชุมชนแล้ว ยังเป็นแนวทางให้เกิดการวางแผนที่ต่อเนื่องในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการจัดการด้านวัฒนธรรม และทำให้ประเทศไทยได้ชื่อว่ามี การวางแผนและการปฏิบัติที่ส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

2.1 การกำหนดเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษและแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่

สำหรับชุมชนที่มีเอกลักษณ์หรือมีความโดดเด่นด้านวิถีวัฒนธรรม ควรจะมีการกำหนดพื้นที่นำร่องเพื่อให้มีการบริหารจัดการแบบเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษ โดยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินงานรับรองสิทธิและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน หากเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน จะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการออกเอกสารสิทธิ์ สิทธิการครอบครองและการใช้ประโยชน์จริงของชาวบ้าน หลังจากที่ได้สร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยแล้วจึงสนับสนุนการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมรูปแบบที่อยู่อาศัยแบบพื้นถิ่น และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม

2.2 การสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ การปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

พร้อม ๆ กับการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน ก็ควรจะมีการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการในรูปแบบของกลุ่ม และการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม อาทิเช่น มีแผนการจัดการด้านวัฒนธรรม การรื้อฟื้นขนบประเพณี การส่งเสริมภาษา ศิลปะและดนตรี การเชื่อมต่อกับโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการนี้รวมไปถึงการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เช่น มีข้อกำหนดเรื่องการเล่นการพนัน มีการห้ามหรือจำกัดจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ การเปิดคาราโอเกะ ในที่ลับใบหรือโดยรอบชุมชน ฯลฯ

2.3 ชุมชนนาร่อง

พื้นที่ที่เสนอให้เป็นพื้นที่นาร่องเขตวัฒนธรรมพิเศษเดิมมี 4 ชุมชน คือ ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ชุมชนมอแกน บ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา ชุมชนอุรักลาไ้ย้อยบ้านสะปำ จังหวัดภูเก็ต และ

ชุมชนอุรุกรลาไวย์บ้านราไวย์ จังหวัดภูเก็ต แต่ปัจจุบันได้มีการเสนอพื้นที่
นำร่องเขตวัฒนธรรมพิเศษเป็น 9 ชุมชน⁵ ดังนี้

1. ชุมชนมอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง
2. ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา
3. ชุมชนมอแกนบ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา
4. ชุมชนบ้านลำแก่น (ท้ายเหมือง) จังหวัดพังงา
5. ชุมชนบ้านเหนือ (หินลุกเดียว) จังหวัดภูเก็ต
6. ชุมชนอุรุกรลาไวย์บ้านสะพาน จังหวัดภูเก็ต
7. ชุมชนอุรุกรลาไวย์และมอแกนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต
8. ชุมชนอุรุกรลาไวย์ใต้ะบาหลิว เกาะลันตา จังหวัดกระบี่
9. ชุมชนอุรุกรลาไวย์บ้านสังกาอู เกาะลันตา จังหวัดกระบี่

3) แนวคิดเรื่องกองทุนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้ชุมชน

การมีกองทุนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้ชุมชนก็เป็นแนวคิดหนึ่งที่จะ
จะสร้างศักยภาพให้ชุมชนได้มีการรวมกลุ่ม มีการจัดการ และการ
บริหารหรือเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ชุมชนอาจจะนำบางส่วนขอ

⁵ การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกรณีปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต
และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล จัดโดย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๓
15 กรกฎาคม 2556 ณ ห้องพระพิทักษ์ แกรนด์บอลรูม โรงแรมเมโทรโพล อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ทุนมาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในชุมชนหรือเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินต่าง ๆ อาทิเช่น การนำกองทุนหมุนเวียนจากแอ็คชั่นเอดมาช่วยเหลือญาติพี่น้องของชายมอแกนผู้ที่ถูกจับที่หมู่เกาะนิโคบาร์-อันดามัน⁶ หรือกรณีชาวเลถูกจับกุมเรื่องการทำประมงผิดกฎหมายในพื้นที่อนุรักษ์ ถูกยึดเรือ ส่งผลให้ขาดเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3.1 การจัดตั้งกองทุนเสริมสร้างความมั่นคงให้ชุมชน

เงินจากกองทุนนี้อาจจะนำมาพัฒนาเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อ

- เสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนในด้านต่าง ๆ จัดอบรมแลกเปลี่ยน จัดทำสื่อชุมชน สร้างอาสาสมัครด้านสิทธิหรือนักกฎหมายชาวบ้าน ฯลฯ
- จัดการระดมความคิดเพื่อวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมบนฐานสิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- จัดการเรียนรู้ดูงาน สร้างเครือข่ายชุมชนในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ บทเรียน และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเพื่อพัฒนาชุดความรู้และข้อเสนอแนะที่ส่งเคราะห์จากประสบการณ์

⁶ มีชายจากชุมชนมอแกนที่เกาะเหลา 19 คน ถูกจับในข้อหาที่เข้าประเทศอินเดีย (หมู่เกาะนิโคบาร์-อันดามัน) และลักลอบเก็บหาทรัพยากรทางทะเลในเดือนพฤษภาคม 2550 บรรดาภรรยา ลูก และสมาชิกครัวเรือนต่างพากันเป็นห่วงกังวลถึงสวัสดิภาพของญาติผู้ชาย รวมทั้งต้องขาดผู้นำซึ่งเป็นผู้ทำมาหากินหลักในครัวเรือน จึงมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อนำเงินจากกองทุนหมุนเวียนแอ็คชั่นเอดมาซื้อข้าวสารอาหารแห้งและสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ให้แก่ครัวเรือนเหล่านี้

- จัดการสื่อสารกับสาธารณะเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องต่อกลุ่มชาติพันธุ์ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อคนชายขอบทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
- จัดเวทีการพัฒนาข้อเสนอของกลุ่มคนชายขอบ และจัดเวทีนโยบายเพื่อพัฒนาข้อเสนอทางนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องเหมาะสม และเป็นจริงตามสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชีวัน บัวแดง, ปนัดดา บุญยสาระน้อย และ ประสิทธิ์ ลีปรีชา. 2546.

วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นฤมล อรุโณทัย. 2546. “เพื่อความเข้าใจในมอแกน ความรู้และมายาคติ
เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล” ใน **ชาติพันธุ์และมายาคติ.**
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

นฤมล อรุโณทัย. 2549. “กลุ่มชาติพันธุ์ทางทะเลชายแดนและชายขอบ
การสร้างความมั่นใจและความมั่นคง” ใน **ประเทศไทยกับความ
มั่นคงของมนุษย์: จากปัญหาสู่พลังภาคี.** เอกสาร
ประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องประเทศไทยกับความมั่นคง
ของมนุษย์ จุดยืนและก้าวต่อไป โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ 8-9 พฤษภาคม 2549
กรุงเทพมหานคร.

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548. **การจัดทำแผนฟื้นฟู
สิ่งแวดล้อมชุมชนและการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานชุมชนใน
พื้นที่พิบัติภัยสึนามิ.** รายงานเสนอต่อสำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม.

สุริชัย หวันแก้ว. 2549. “โลกาภิวัตน์แห่งความเสี่ยงภัย: ยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์” ใน **ประเทศไทยกับความมั่นคงของมนุษย์: จากปัญหาสู่พลังภาคี**. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องประเทศไทยกับความมั่นคงของมนุษย์ จุดยืนและก้าวต่อไป โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 8-9 พฤษภาคม 2549 กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2556. **บันทึกการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 1/2556** วันพฤหัสบดีที่ 25 เมษายน 2556 เวลา 14.00-16.00 น. ณ ห้องประชุมพลเอกบุญเรือน บัวจัญญ์ ชั้น 1 อาคารสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล.

เอกสารที่พิมพ์ในโครงการต่อยอด

เอกสารต่อยอด หมายเลข 1 --- อูรักลาไ้ย้ มอแกน และมอแกลน จะนำผู้อ่านไปรู้จัก

กับชาวเลในประเทศไทย 3 กลุ่ม ได้แก่ มอแกน มอแกลน และ อูรักลาไ้ย้ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างและหลากหลายในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี แต่ก็มีจุดร่วมคือความรู้และความใกล้ชิดกับทะเล ซึ่งทำให้ชาวเลอยู่ร่วมกับธรรมชาติชายฝั่งทะเลมาได้นับร้อยปี

เอกสารต่อยอด หมายเลข 2 --- แนวทางแก้ไขปัญหามันคงของมนุษย์และ

ชุมชน - พื้นที่นาร่องของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ได้ประมวล ภาพรวมสถานการณ์ “ความไม่มั่นคง” ของชุมชนชาวเลในมิติต่าง ๆ อาทิ การเป็นบุคคลไร้รัฐ ความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัย การขาดความ มั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน เป็นต้น และมีข้อเสนอ การใช้แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์และของชุมชนมาเป็นฐานในการ แก้ปัญหาของบุคคลและชุมชนชาวเล อาทิ แนวคิดเรื่องบัตรรับรอง สิทธิขั้นพื้นฐาน กองทุนเสริมสร้างความมั่นคง และแนวคิดการจัดตั้ง เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

เอกสารต่อยอด หมายเลข 3 --- แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษกลุ่มชาติพันธุ์

ชาวเล ให้ภาพกว้าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ความเข้าใจต่อปัญหา วิถีคิด และวิถีปฏิบัติ ของสังคมชาวเล ตัวอย่างการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมือง แนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ข้อควรระวังเกี่ยวกับการกำหนดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ และ พื้นที่นาร่อง

โครงการต๋อยตึ่ง -

ขยายเมล็ดพันธุ์ความรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และชายขอบสู่สาธารณะ

โครงการต๋อยตึ่ง เป็นโครงการเล็กๆ ที่มุ่งจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชายขอบ และทำเป็นเอกสารเล่มเล็กๆ อ่านง่าย พกง่าย เพื่อให้คนทั่วไปได้อ่านได้รับทราบสถานการณ์ เรียนรู้ถึงความหลากหลายในสังคมไทย และเข้าใจว่าความเห็นอกเห็นใจอย่างเดียวอาจจะไม่พอที่จะส่งเสริมให้ความหลากหลายนั้นดำรงต่อไปหรือจะแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและมี “ผู้เล่น” ที่หลากหลายได้

เอกสารเหล่านี้ผลิตเป็น “หนังสือทำมือ” เพราะจำกัดพิมพ์ไม่มากนัก จำนวน 20 เล่ม ถึง 300 เล่ม ส่วนใหญ่ใช้ถ่ายเอกสารและเย็บลวด เพื่อความประหยัด หลักการของเอกสารนี้คือกระจายข้อมูลความรู้ไปที่ละนิดๆ เปรียบเสมือนเมล็ดต๋อยตึ่งที่ระเบิดเปลือกออกและกระจายเมล็ดเล็กๆ ออกไป กลายเป็นต้นเล็กๆ ซึ่งก็จะเติบโตขยายเมล็ดต่อๆ ไปอีก

โครงการต๋อยตึ่ง ---

ขยายเมล็ดพันธุ์ความรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และชายขอบสู่สาธารณชน

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7376